

katero se ni od novodobnih modrijanov priučilo takih nazorov. Treba se torej posvetovati tudi z navadnimi ljudmi.

Ta pa je spoznal, da si ljudstvo ne more dati odgovora na tako težka vprašanja. Ti ljudje pa tudi niso neumni, ampak si znajo življenje urediti zelo pametno in splošno prav trezno sodijo. In ti ljudje pravijo soglasno, da je smrt veliko zlo, samoumor pa eden največjih zločinov. Odkod ima ljudstvo te nazore? Tolstoj si je odgovoril, da ne iz svojega razuma, ampak iz vere v Boga. Edino le vera daje torej ljudstvu moč in voljo do življenja.

V njem samem sta se borila razum in vera, in on je mislil, da se sme zanašati samo na svojo pamet. Izkusil je, da s tem ne more živeti, ker ne najde zmisla življenju. — Na vprašanje: „Kako mi je živeti?“ si je zdaj odgovoril Tolstoj: „Po božji postavi.“ In na vprašanje: „Kaj me čaka po smrti?“ ni mogel dobiti drugega odgovora, kakor tega, ki ga daje vera: „Ali večne muke ali pa večna radost.“ Kaj pa je to, kar ostane večno, ko vse drugo premine? Tolstoj pravi: „Zedinjenje z Bogom.“

Tako je prišel Tolstoj do vere, ker se mu je brez vere zdelo življenje prazno in brezmiselno. Človek, ki hoče živeti, mora verovati. Ko bi ne veroval, da je nekaj, zaradi česar mora živeti, ne bi živel.

Zdaj pa je stopilo predenj težje vprašanje: Katero vero naj si izbere? Začel je proučevati buddhizem, mohamedanstvo in krščanstvo. Žal, da Tolstoj ni proučeval temeljitih katoliških apologetičnih knjig, v katerih bi bil pač našel zadosten odgovor na taka vprašanja. V svojih dvomih je sklenil, da se hoče vesti v verskem oziru tako

kakor preprosto ljudstvo, ki je po svoji veri postalo pošteno in delavno.

Spoznal je, zakaj prej ni mogel najti resnice. Mrtvo je bilo njegovo življenje. Ko se je v nenravnosti in v grešnem uživanju vpraševal, kaj je njegovo življenje, si ni mogel odgovoriti družega, kakor: „Zlo.“ Zdaj pa je spoznal, da je namen človekov na zemlji, izveličati svojo dušo, izpolnjevati božje zapovedi, trpeti, ljubiti bližnjega in odpovedati se vsem nasladam. Posvetil se je

Pogled na Belgrad s hrva

popolnoma izpolnjevanju verskih dolžnosti. A cerkveno življenje ruske cerkve ga ni zadovoljilo. Začel je sam, brez cerkve, iskati resnice.

Za to tretjo dôbo je značilen roman „Voskresenje“. Tolstoj ne najde zadovoljstva niti v ljubezni niti v katerikoli drugi strasti. Puhlost in praznosta življenja se mu studita. On popisuje življenje, da bi nas napolnil s studom do njega in dvignil do višje moralne vrednosti. A kako? Osiveli

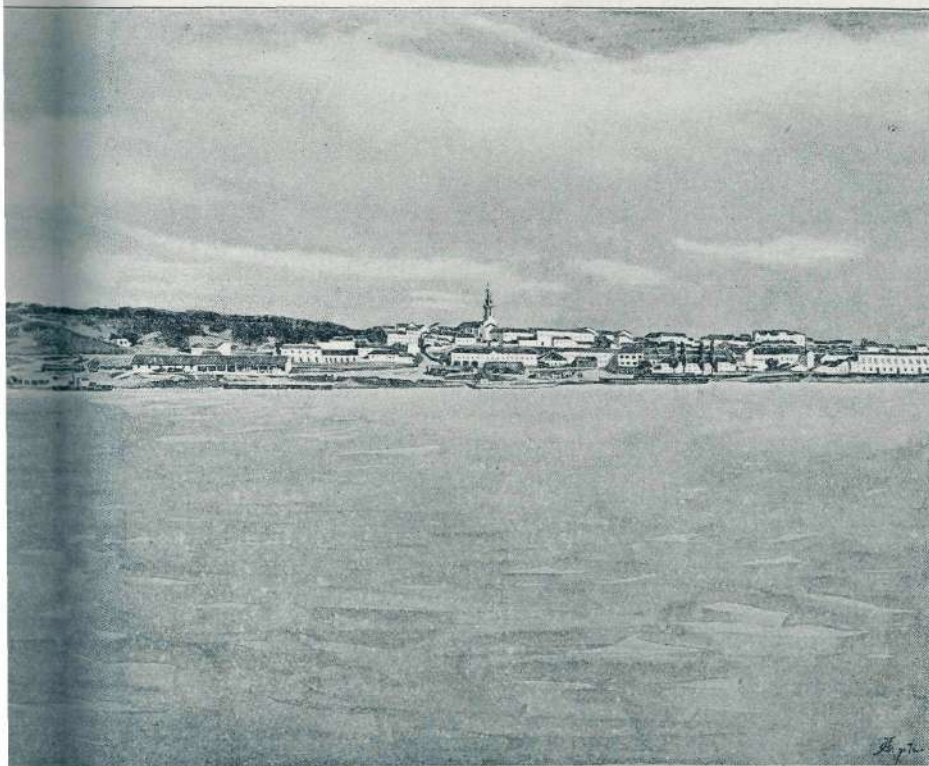
starec se zateče k evangeliju. Sam išče v njem tolažbe in rešilnih misli. A pri tem nima zanesljive opore, ampak svoje lastne protivne in enostranske misli vlaga v svete izreke večne knjige. Zgled Zveličarjev ostane pred njegovo dušo v vsej svoji neskončni veličastnosti. Tolstoj, ne priznavajoč nikake duševne avtoritete, hoče po svojem lastnem načinu, brez cerkve in brez njenih naprav, samolastno posnemati in izpolnjevati, kar sam bere v svetem pismu in kakor on sam

pove njegove modroslovne spise. Tolstoj pa modruje dalje na svojem posestvu v Jasni Poljani . . .

Nekaj tragičnega je v vsem življenju grofa Tolstega. Mi vidimo v njem, kako plemenita duša trpi in se bori, kako hrepeni po resnici in jo išče, a je vendar ne najde popolnoma, ker se ne dá voditi od one oblasti, kateri je Zveličar naročil, naj gre in naj uči vse narode!

Kakor ob koncu „Voskresenja“ železnični voz drči vun v sibirske planjave, ne da bi nam pisatelj vedel povedati, kje se ustavi — ravno tako tudi Tolstega utopične misli hité v neznane daljave . . .

Ozrli se bomo še natančneje na modroslovne nazore grofa Tolstega ter jih primerjali z novejšimi zistemi in s krščanstvom. Danes smo le v spomin te znamenite petdesetletnice očrtali obris njegovega razvoja. V te tri dôlebe se dajo razdeliti vsa njegova ostala dela, izmed katerih omenjamo še sledeče: „Smrt Ivana Iljiča“, „Krejcarova sonata“, „Plody prosveščeniya“ in „Vlast tmy“. Modroslovnih in socialno-političnih brošur je pa napisal sivi jasnopoljanski filozof že dolgo vrsto. Skoro ga ni vprašanja v javnem in zasebnem so-

grad s hrvaške strani.

Slikal Ljudevit Kuba.

umeva. Tolstoj postane — utopist. Z močnim glasom kliče človeštvo, naj se odpove napačni, bolesteri in krivični omiki ter naj se vrne k pravemu človečanstvu, katero je najti le v krščanstvu — a ko izkuša sam sestavljati novo vero, pa brede po prečudnih potih. Vse občuduje Tolstega, a njegovega nauka neče nihče izpolnjevati. In slednjič pride še državna ruska cerkev ter ga izobči kot krivoverca, in država pre-

cialnem življenju, katerega se ne bi bil doteknil, povsod naglašajoč potrebo temeljite znanstvene in socialne preosnove — seveda v svojem utopičnem zmislu.

Razločevati je treba pri Tolstem one nazore, ki so opravičeni in zdravi, od pretiranih in zmedenih zahtev, katere stavi človeštvu. Vsekako pa je Tolstoj eden najznačilnejših pojavov v novejšem slovtvu.